

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2. Vtrum totus Christus sit sub vtraque specie sacramenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

¶ Super questionis septuagesimae sextae articulum secundum.

IN 2. art. circa id quod in calce corporis dicitur sicut erat in rei ueritate, chimera potius quam dubitatio ex Sco. in dist. 10. qu. 4. sen. occurrit, tenente quod non sequitur simpliciter necessa-

ARTICVLVS II.

Vtrum totus Christus contineatur sub utraque specie

huius sacra-menti.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur quod non sub utraque specie huius sacramenti totus Christus contineatur. Hoc enim sacramentum ad salutem fidelium ordinatur, non uirtute specierum, sed uirtute eius, quod sub speciebus continetur: quia species erant etiam ante consecrationem, ex qua est uirtus huius sacramenti. Si ergo nihil continetur sub una specie, quod non contineatur sub alia, sed totus Christus continetur sub utraque, uidetur quod altera illarum superfluat in hoc sacramento.

¶ 2. Prae. Dicitur est, quod sub nomine carnis omnes aliae partes corporis continentur, sicut ossa, nerui, & alia huiusmodi: sed sanguis est una partium humani corporis, sicut patet per Arist. in li. de Animal. si ergo sanguis Christi continetur sub specie panis, sicut continetur ibi aliae partes corporis, non deberet seorsum sanguis consecrari, sicut neque seorsum consecratur aliqua alia pars corporis.

¶ 3. Prae. Quod iam factum est, iterum fieri non potest: sed corpus Christi iam incepit esse in hoc sacramento per consecrationem panis. ergo non potest esse, quod de nouo incipiat esse per consecrationem ui-

trine etiam referre pudente tanto tempore in chimera uerser. ¶ Ad aliqualem claritatem horum. Ictio dignum admiratione est se. quod cum Scotus supra corpus Christi uerum quod est in celo, nihil addere ponat esse in hoc sacramento, nisi terminum extrinsecus aduenientem (puta respectum praesentiae ad species panis) quomodo potuerit etiam fingere, si auferretur corpus Christi per annihilationem, remanere aliud etiam per diuinam omnipotentiam quam illum respectum praesentiae, Deo illi conseruante. Nam si nihil aliud remaneret nisi dictus respectus, quomodo fingi potest quod remaneant partes & proprietates corporis Christi? & si aliquid aliud, quam ille respectus remanet, oportet quod esse sub sacramento plus addat supra corpus Christi, quam illum respectum. Quo circa si conseruaretur a Deo respectus ille non conseruaretur Christi corpore in rerum natura, non esset corpus Christi sub sacramento, quemadmodum si conseruaretur respectus localis, quo corpus Christi est in caelo non conseruato corpore Christi, non esset corpus Christi in caelo: aliud quippe est conseruari respectus istos extrinsecos, & aliud conseruari corpora quorum sunt. Magnaque differentia est inter requisita & concomitantia ad uerificationem respectuum tantummodo, & inter requisita & concomitantia ad uerificationem denominatorum corporum ab illis respectibus. Ad uerificandum siquidem respectum illum conseruatum, sufficit, quod respectus ipse sit, nec inde sequitur, quod res quae denominabatur, amplius denominetur: si enim respectus praesentiae solius conseruaretur, esset praesentia sine corpore aliquo praesente, sicut si esse in caelo tantum conseruaretur, esset esse in loco sine aliquo existente in loco.

ni, & ita sub specie uini non continebitur corpus Christi, & per consequens nec totus Christus. non ergo sub utraque specie totus Christus continetur.

¶ SED CONTRA est, quod prima Corinth. undecimo. Super illud & calicem, dicitur gloss. quod sub utraque specie, scilicet panis & uini, idem sumitur: & ita uidetur sub utraque specie totus Christus esse.

RESPON. Dicendum, certissime tenendum esse, quod sub utraque specie sacramenti totus est Christus, aliter tamẽ & aliter. Nam sub speciebus panis, est quidem corpus Christi ex ui sacramenti, sanguis autem ex reali concomitantia, sicut supra dictum est de anima & diuinitate Christi. Sub speciebus uero uini, est quidem sanguis Christi ex ui sacramenti, corpus autem Christi ex reali concomitantia, sicut anima & diuinitas eo, quod nunc sanguis Christi non est ab eius corpore separatus: sicut fuit tempore passionis & mortis unde si tunc fuisset hoc sacramentum celebratum sub speciebus panis, fuisset corpus Christi sine sanguine, & sub speciebus uini sanguis sine corpore, sicut erat in rei ueritate.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quamuis totus Christus sit sub utraque specie, non tamen frustra.

Nam primo quidem hoc ualet ad representandam passionem Christi, in qua seorsum fuit sanguis a corpore separatus: unde & in forma consecrationis sanguinis

¶ Et haec sunt dicta ad claritatem doctrinae. & secundum ueritates conditionales, non curando de possibilitate uel impossibilitate antecedentium, & consequentium.

¶ Et ut omnibus satisfiat, singillatim respondendum est rationibus Scoti.

Ad primam igitur dicitur primo, quod minor est falsissima, scilicet quod existentia corporis Christi est indifferens ad modum naturalem & modum supernaturalem, nulla enim substantia est indifferens ad esse absolutum uel respectuum, nisi absolutum sit indifferens se ad se & ad genus aliud, quod implicat contradictionem.

Vnde corpus Christi est ita determinatum ad modum essendi naturalem, sicut est determinatum ad esse seipsum, quia tunc perdit esse seipsum, cum perdit esse modo naturalem: ad modum sacramentalem se habet corpus Christi, ut ad esse superueniens, tamquam accidentale quiddam. Et propterea responsio recitata, quod modus sacramentalis dependet a naturali, uera est, non solum ea ratione, quia superueniens dependet ab eo cui inperuenit, sed etiam ratione qua denominatio dependet a re denominata, & respectus

Inf. q. 78. ar. 6. ad 2. & q. 79. ar. 1. ad 3. & q. 80. ar. 1. ad 3. & q. 4. di. 11. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2. & To. 6. lec. 7. 2. & 1. cor. 11. 11. lec. 6.

præced.

si. y. de gen. an. malium. c. 2. tom. 4.

Gl. ord. sig. illud. An. pite. & max. dicitur.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

Ar. p. cad. 1.

a termino seu fundamento, & includens ab inclusio. Et ad obiectum Scot. dicitur, quod aliud est loqui de ipsa existentia, id est praesentia in sacramento, & aliud est loqui de re existente, id est praesente in sacramento. Si enim sit sermo de ipsa existentia seu praesentia, tunc consequenter loquendo de ipsa, secundum naturam re-

fit mentio de eius effusione. Secundum, hoc est conueniens vsui huius sacramenti, vt seorsum exhibeatur fidelibus corpus Christi in cibum; & sanguis in potu. Tertio, quantum ad effectum, secundum quod supra dictum est, quod corpus exhibetur pro salute corporis, & sanguis pro salute animae.

AD SECUNDUM dicendum, quod in passione Christi (cuius hoc sacramentum est memoriale) non fuerunt aliae partes corporis ab inuicem separatae, sicut sanguis: sed secundum quod legitur Exod. duo decimo. Nec os illius confringetis: & ideo in hoc sacramento seorsum consecratur sanguis a corpore, non autem aliqua alia pars ab alia.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut dictum est, quod corpus Christi non est, sub specie vini ex ui sacramenti: sed ex reali concomitantia: & ideo per consecrationem vini, non fit ibi corpus Christi per se, sed concomitantet.

ARTICULVS III. Vnum sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis vel vini.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod non sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis vel vini. Species enim illae diuidi possunt in infinitum. Si ergo Christus totus est sub qualibet parte specierum praedictarum, sequeretur quod infi-

nitus esset in hoc sacramento, quod est inconueniens: nam infinitum repugnat non solum naturae, sed etiam gratiae.

Prater. Corpus Christi cum sit organicum, habet partes determinate distantes: est enim de ratione organici corporis determinata distantia singularum partium ab inuicem: sicut oculi ab oculo, & oculi ab aure: sed hoc non posset esse, si sub qualibet parte specierum esset totus Christus: oportet enim quod sub qualibet parte esset qualibet pars: & ita ubi esset una pars, esset & alia. non ergo potest esse, quod totus Christus sit sub qualibet parte hostiae, uel uini contenti in calice.

Prater. Corpus Christi semper ueram retinet corporis naturam, nec unquam mutatur in spiritum: sed de ratione corporis est, ut sit quantitas positionem habens, ut patet in Pradicamentis: sed ad rationem huius quantitatis pertinet, quod diuersae partes in diuersis partibus loci existant: non ergo potest esse (ut uidetur) quod totus Christus sit sub qualibet parte specierum.

SED CONTRA est, quod August. dicit in quodam sermone; Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est: nec per singulas minuitur, sed integrum se praebet in singulis.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex supra dictis patet, quia in hoc sacramento substantia corporis Christi est ex ui sacramenti, quantitas autem dimensiuua ex ui realis ergo Christi quantitas per modum substantiae in hoc sacramento. Circa rationem uero in litera redditam, quia scilicet ex ui sacramenti sola corporis Christi substantia continetur sub hostia, quantitas autem concomitanter, Scotus in 4. sent. dist. 10. q. 1. improbando occurrit sic arguens, Vnum quodque siue sit primus terminus conuersionis, siue secundus: si tamen est ibi, habet proprietates suas, quae sibi necessario & naturaliter conueniunt. ergo quantitas corporis Christi, siue per conuersionem sit sub sacramento, primo uel secundario, si est ibi, habet suum modum naturalem, quod est esse modo quantitatio. Consequentia clara, & antecedens probatur dupliciter, scilicet exemplo & ratione. Exemplum est, quia si Deus uel natura causaret substantiam quantam, ita quod quantitas conueniret substantiam: nihilominus quantitas haberet suum modum naturalem: unde apparet quod concomitantia non mutat modum naturalem quantitatis concomitantis. Ratio uero est, quia diuersa habitudo ad agens (scilicet primaria uel secundaria mediata uel immediata) non uariat naturam reidum tamen producat: ergo nec carebit quantitas suo modo naturali, propter hoc tantum, quia non est primus terminus conuersionis: dum tamen sit ibi realiter, siue primo siue concomitanter per illam conuersionem.

Duran. uero alia uia contra hanc rationem procedit, arguens, Quantitas de ratione sua inuisca est diuisibilis. ergo nullo modo

Super questionis septuagesimae sextae articulum tertium

In articulo duo occurrunt dubia.

Primum circa rem ipsam ex Durando, secundum circa rationem in litera redditam ex Scoto & Durando. Durandus contra communem opinionem tenentem, non solum substantiam corporis Christi, sed etiam quantitatem eius naturalis concomitantia continet, inuisibiliter tamen in hoc sacramento, obicit dupliciter. Primo, Nihil potest comparari ad aliud modo incompossibili siue natura: sed inuisibilitas est incompossibilis natura: quantitas, quia ipsa de natura sua intrinseca est diuisibilis: ergo quantitas corporis Christi non potest comparari ad quantitatem hostiae indiuisibiliter: hoc est ut sit tota sub toto & tota sub qualibet parte.

In c. de quantitate to. 11.

Referretur de consecr. dist. 2. c. Singuli.

Artic. huius q. & art. pte.

46. in 4.

etiam termino seu ad terminum, & non potest esse sine termino, qui nec est de essentia eius, nec causa eius. Si autem est sermo de toto hoc, scilicet re existente seu re praesente, tunc fallum est ancedens pro prima parte, quia de essentia rei praesentis sacramentum est ipsa res praesens, scilicet corpus Christi habens suum esse naturale. Et cum contra hoc sophistice inuenitur, si corpus Christi habens suum esse materiale, esset res Eucharistiae, haberet ibi modum essentiae naturalem, id est extensiuum, clarissima patet responsio, quod mutatur res praesens in modum praesentiae. Nihil liquidum res praesens Eucharistiae modus Christi naturalis: sed modus praesentiae non est modus ille naturalis, sed modus sacramentalis. Et propterea diximus, quod est de essentia rei praesentis, & non diximus quod est de essentia modi praesentiae.

Ad tertium dicitur, quod corpus Christi uinum in suo esse naturali est Eucharistia & sacramentum & res sacramenti, ut patet in Magistro sententiarum quarti libri, distinctione octaua & Augustini ibidem alleg.

Ad quartum, sustinendo responsonem recitatam, dicitur quod terminus seu fundamentum respectus praesentiae est corpus Christi esse suo naturali. Et ad probationem in oppositum dicitur, quod committit manifeste sophistina figurae dictionis, diuertendo a reali modum rei, hoc est a re praesente, ad modum praesentiae, a re contenta ad modum, quo continetur. Existentia enim corporis Christi in suo modo naturali, est res primò contenta, & signata, dicente Christo, hoc est corpus meum; dicendo enim corpus meum, sine additione aliqua procal. subio significatur corpus suum in suo esse naturali. Modus autem, quo continetur, non est res signata, neque contenta in hoc sacramento, sed modus continendi. Et constat non ualere argumentum, corpus Christi non continetur modo naturali, id est extensiuo. ergo res contenta non est ipse modus naturalis, & extensiuus corporis Christi, ut patet. Et hinc manifestum est, chimeram esse, quod ante incarnationem Christi potuerit vere esse hoc sacramentum sicut nunc: dato enim quod Deus potuisset efficere sub accidentibus panis eundem respectum praesentiae, qui nunc fieri dicitur: nulla tamen res inueniretur propterea praesens, quia nec corpus Christi, quod non erat, nec alia res. Et propterea fal-

Et ad pat.

Ad tertium dicitur, quod corpus Christi uinum in suo esse naturali est Eucharistia & sacramentum & res sacramenti, ut patet in Magistro sententiarum quarti libri, distinctione octaua & Augustini ibidem alleg.

Ad quartum, sustinendo responsonem recitatam, dicitur quod terminus seu fundamentum respectus praesentiae est corpus Christi esse suo naturali. Et ad probationem in oppositum dicitur, quod committit manifeste sophistina figurae dictionis, diuertendo a reali modum rei, hoc est a re praesente, ad modum praesentiae, a re contenta ad modum, quo continetur. Existentia enim corporis Christi in suo modo naturali, est res primò contenta, & signata, dicente Christo, hoc est corpus meum; dicendo enim corpus meum, sine additione aliqua procal. subio significatur corpus suum in suo esse naturali. Modus autem, quo continetur, non est res signata, neque contenta in hoc sacramento, sed modus continendi. Et constat non ualere argumentum, corpus Christi non continetur modo naturali, id est extensiuo. ergo res contenta non est ipse modus naturalis, & extensiuus corporis Christi, ut patet. Et hinc manifestum est, chimeram esse, quod ante incarnationem Christi potuerit vere esse hoc sacramentum sicut nunc: dato enim quod Deus potuisset efficere sub accidentibus panis eundem respectum praesentiae, qui nunc fieri dicitur: nulla tamen res inueniretur propterea praesens, quia nec corpus Christi, quod non erat, nec alia res. Et propterea fal-